CA 19141 Integrating Neandertal Legacy: From Past to Present (iNEAL)

Ivor Janković[1,2]

[1] Centar za primijenjenu bioantropologiju, Institut za antropologiju, Zagreb
[2] Speleološki odsjek PDS „Velebit“, Zagreb

Neandertalci su prva ljudska populacija koja se uistinu može prepoznati kao paneuropski fenomen. Od otkrića u maloj špilji u dolini Neander u Njemačkoj 1856. (što nam je dalo i znanstveno i kolokvijalno ime za ovu drevnu skupinu ljudi), nalazišta s njihovim kosturnim ostatcima i/ili kulturnim nalazima otkrivena su diljem Europe (i u dijelovima Azije) te pokrivaju razdoblje duže od 250 000 godina. Na području Hrvatske imamo neka od najvažnijih svjetskih nalazišta neandertalaca. Hušnjakovo u Krapini dalo je najbrojniji fundus kosturnih ostataka neandertalaca, a na nalazima špilje Vindije provedena je prva analiza cjelovitog genoma neandertalca – rad za koji je ove godine dodijeljena i Nobelova nagrada! No, osim samih kosturnih ostataka, na prostoru Hrvatske možemo se pohvaliti i drugim nalazištima gdje su pronađeni dokazi o prisustvu neandertalaca (nalazi njihovih alatka, pokazatelji lova i dr.). Tako su u kontinentalnom dijelu neandertalci boravili u špilji Veternici na obroncima Medvednice, u Mačkovoj, ili Velikoj pećini na Ravnoj gori. Na području Dalmacije nalazi neandertalske kulture pronađeni su u Mujinoj pećini u zaleđu Kaštela, Velikoj pećini u Kličevici u zaleđu Benkovca te nekoliko nalazišta na otvorenom. U Istri su tragovi neandertalskog prisustva otkriveni u Romualdovoj špilji u Limskom zaljevu te nalazištu Campanož. Među najnovije nalaze čiju izradu pripisujemo neandertalcima moramo ubrojiti i alatku pronađenu u Gornjoj Baraćevoj špilji, a buduća istraživanja nesumnjivo će pružiti još mnoge vrijedne nalaze.

Iz tog razloga prostor Hrvatske dobro je poznat svim znanstvenicima koji se bave neandertalcima i njihovom kulturom. Upravo znanstveni, no i ekonomski potencijal neandertalskog naslijeđa bio je razlog pokretanja europskog projekta *Integrating Neandertal Legacy: From past to Present (iNEAL)*. Projekt, odnosno COST Akcija (*European Cooperation in Science and Technology*) dio je mreže europskih projekata Horizon Europe. U potpunosti se financira sredstvima Europske unije, s glavnim ciljem umrežavanja znanstvenika i ostalih dionika oko jedne teme. Važno je naglasiti da je ovdje Hrvatska vodeći partner jer je voditelj projekta hrvatski znanstvenik, dr. sc. Ivor Janković s Instituta za antropologiju u Zagrebu. Osim njega, u projektu važnu ulogu imaju i drugi hrvatski znanstvenici. Sanjin Mihelić, ravnatelj Arheološkog muzeja u Zagrebu voditelj je radne skupine 4 koja je posvećena diseminaciji rezultata projekta, a članovi su različitih radnih skupina i direktor Arheološkog muzeja Istre Darko Komšo, dr. sc. Nikola Vukosavljević, dr. sc. Barbara Cvitkušić i doktorandica na Institutu za antropologiju Lia Vidas.

Nalazi neandertalaca i njihove materijalne ostavštine pronađeni su u gotovo svim dijelovima Europe, kao i u dijelovima zapadne i središnje Azije. To je rezultiralo golemom akumulacijom raznih vrsta podataka. Međutim, tijekom više od 160 godina istraživanja, znanstvene metode, tehnološki i metodološki aspekti,

Funded by the European Union

iNEAL INTEGRATING NEANDERTAL LEGACY: FROM PAST TO PRESENT

cost EUROPEAN COOPERATION IN SCIENCE & TECHNOLOGY

Voditelj projekta iNEAL u druženju s neandetralcem (Mettmann Neandertal Museum)

teorija i praksa često su se razvijali različitim tempom, a ponekad i različitim putanjama, u različitim zemljama. Rezultat toga je da je često teško procijeniti i uspoređivati različite skupove podataka koji se bave neandertalskom ostavštinom. Isto tako, iz brojnih razloga postoje problemi vezani uz pristup podatcima i informacijama za razna nalazišta. Osim toga, istraživačka pitanja koja postavljaju različite skupine i znanstvenici ne samo iz različitih disciplina, već ponekad iz istih disciplina, ali različitih tradicija i različitih zemalja, često je teško usporediti. Posljednja desetljeća bilježe nagli uspon u komunikaciji znanstvenika iz, primjerice, bivšeg „istočnog" i onih iz „zapadnog bloka". No, to se uvelike još uvijek temelji na osobnim vezama i prijateljstvima. Stoga je, kako bi se usporedili podatci o različitim aspektima neandertalskog naslijeđa, ključno izgraditi dugoročnu mrežu znanstvenika koja će zauzvrat pomoći u stvaranju upotrebljive i uključive, interdisciplinarne i multidisciplinarne baze podataka i platforme za razmjenu podataka za sve zainteresirane za neandertalce. Posebna pažnja usmjerena je i k uključivanju mladih znanstvenika kako bi se stvorio čvrst temelj i suradnja na polju istraživanja neandertalaca u budućnosti.

Drugi važan aspekt iNEAL akcije promicanje je svijesti među različitim skupinama dionika o važnosti neandertalske baštine kao dobra u obrazovanju, turizmu, kao i drugim širim društveno-ekonomskim sferama. Trenutno se puno truda ulaže u istraživanje, prezentaciju i interpretaciju neandertalske baštine i drugih materijalnih ostataka poput muzejskih eksponata. Međutim, postoji opipljiv nedostatak umrežavanja na višim razinama, kao i u cijelom spektru dionika. Ono što nedostaje svim tim naporima uključivanje je drugih dionika osim akademske zajednice, odnosno onih koji bi stvorili opipljiviju vezu sa stvarnim životom: lokalne zajednice, lokalne i regionalne samouprave, privatni sektor, mala i srednja poduzeća, sektor turizma itd., koji su već odavno obespravljeni u pitanjima upravljanja arheološkom baštinom općenito, a posebno neandertalcima. U obrazovanju, nastavni planovi i programi za osnovne i srednje škole u mnogim zemljama mogli bi imati velike koristi od razrađenijih didaktičkih alata prilagođenih školskoj djeci koji su u središtu plana akcije.

Akcija već danas uključuje preko 70 znanstvenika iz čak 29 zemalja, a intenzivno se radi na uključivanju novih stručnjaka, no i zainteresirane javnosti. Unutar akcije postoje četiri radne skupine koje se bave različitim zadatcima i aspektima neandertalaca.

Radna skupina 1 posvećena je prikupljanju podataka o antropološkoj građi, odnosno fosilnim ostatcima neandertalaca. Radna skupina 2 posvećena je prikupljanju podataka o kulturnoj ostavštini neandertalca. Radna skupina 3 bavi se genetičkim/genomskim podatcima. Radna skupina 4 posvećena je diseminaciji rezultata prve tri radne skupine prema zainteresiranoj javnosti te uključivanju ne-znanstvenika u Akciju.

Akcija izdaje i svoj *newsletter*, a više informacija moguće je naći na službenim stranicama:

https://www.cost.eu/cost-action/integrating-neandertal-legacy-from-past-to-present/

https://inealcost.inantro.hr/